TOETSBLOK 1

Thema 1 & 2

Werkboek

THEMA 1

Klarna & TikTok-shops

Schulden, algoritmes en je eerste grote aankoop

THEMA 2

Fatbikes, ongelukken & diefstal

Financiële risico's & verzekeren

Leerjaar 2 kader/TL

Naam: _____ klas: _____

Versie november 2026

Inhoud

Thema 1 — Klarna & TikTok-shops 3

Les 1.1 — De algoritmische verleiding & nudging 4

Les 1.2 — Jouw budget en de dynamische budgetlijn 8

Les 1.3 — De financiële kater: krediet en de escalatieladder 13

Les 1.4 — Nibud data-analyse & debathal 18

Les 1.5 — Zelf een spaarplan maken 21

Extra rekenopdrachten 23

Thema 2 — Fatbikes, ongelukken & diefstal 25

Les 2.1 — Onzekerheid en risico: de opmars van de fatbike 26

Les 2.2 — Hoe verzekeren werkt: risicospreiding & solidariteit 29

Les 2.3 — Premieberekening: wie betaalt hoeveel en waarom? 33

Les 2.4 — Moreel wangedrag & de verzekeringsdiscussie 39

Les 2.5 — Welke verzekeringen heb jij straks nodig? 43

Extra rekenopdrachten 45

Toetsvoorbereiding 47

THEMA 1

Klarna & TikTok-shops

Schulden, algoritmes en je eerste grote aankoop

Leerjaar 2 kader/TL

Les 1.1 — De algoritmische verleiding & nudging

Leerdoel: Je legt in je eigen woorden uit wat nudging is. Je wijst één voorbeeld van nudging aan in een webshop of app.

Theorie & uitleg

Open TikTok. Na een paar filmpjes zie je ineens precies het truitje dat je gisteren op Instagram bekeek. Is dat toeval? Nee. Dat komt door een **algoritme** . Dat is een computerprogramma dat onthoudt waar jij naar kijkt. Daarna laat het je producten zien die je waarschijnlijk leuk vindt. Bedrijven noemen dit **marketing** : ze laten hun product precies zo zien dat jij het leuk vindt.

En daar zit het probleem: je kunt altijd wel wéér iets leuks kopen. Je **behoeften** zijn dingen die je zou willen hebben. Die zijn onbegrensd: er is altijd meer te bedenken. Maar je **middelen** (je geld, je tijd) zijn beperkt. Je hebt er niet oneindig veel van. TikTok-shops maken daar handig gebruik van. De truc die ze gebruiken heet **nudging** .

Behoeften, middelen en schaarste

- **Behoeften** : alles wat je zou willen hebben. Daar komt geen einde aan.
- **Middelen** : je geld en je tijd. Die zijn beperkt.

Je wilt meer dan je kunt betalen. Dat heet **schaarste** . Daarom moet je kiezen. Ook je aandacht is schaars: veel apps en filmpjes willen tegelijk jouw aandacht.

De marketingmix: 4 P's

Een bedrijf kan op vier manieren zorgen dat jij iets koopt:

1. **Product** : wat je koopt en hoe het eruitziet.
2. **Prijs** : hoeveel het kost, met trucs als korting of "betaal later".
3. **Plaats** : waar je het koopt, zoals een TikTok-shop.
4. **Promotie** : hoe het bedrijf je aandacht trekt: reclame, influencers en het algoritme.

Nudging

Nudging betekent: iemand een duwtje geven. Een app verbiedt je niets, maar stuurt je wel. Zo koop je sneller, zonder goed na te denken. Dat heet een **impulsaankoop** .

Voorbeelden van nudging:

- een klokje dat aftelt of "nog maar 2 op voorraad";
- een 1-klik-koopknop;
- veel sterren en reviews van andere kopers;
- een keuze die al voor je is aangevinkt.

Let op: "nog maar 2 over!" is soms nep. Het is dan alleen een trucje om je te laten haasten.

Burgerschap — Je mag het anders doen

Een nudge probeert je te sturen. Maar jij kiest zelf wat je doet. Je mag altijd iets anders kiezen dan de app wil.

Zo houdt een algoritme je vast

1. Jij kijkt, liket en swipet
2. Het algoritme slaat dat op
3. Je krijgt meer te zien wat jou verleidt
4. Je kijkt langer en koopt sneller

-> en daarna begint het weer bij stap 1.

Spijt van een impulsaankoop? De bedenktijd

Als je iets koopt, sluit je een **koopovereenkomst** : een afspraak tussen jou en de verkoper. De wet beschermt je daarbij. Koop je online bij een bedrijf? Dan heb je **14 dagen bedenktijd** . Je mag het product dan zonder reden terugsturen en krijgt je geld terug.

Er zijn uitzonderingen, zoals iets dat speciaal voor jou is gemaakt. De verzendkosten van het terugsturen kunnen voor jou zijn. Koop je iets van een gewoon persoon (bijvoorbeeld op Vinted of Marktplaats)? Dan geldt de bedenktijd niet.

Kernbegrippen

Behoeften

Alles wat je graag wilt hebben. Er komt geen einde aan.

Middelen

Je geld en je tijd. Daar heb je maar een beperkte hoeveelheid van.

Schaarste

Je wilt meer dan je kunt betalen. Je moet dus kiezen.

Marketingmix (4 P's)

De combinatie van Product, Prijs, Plaats en Promotie waarmee een bedrijf jou probeert te overtuigen om te kopen.

Algoritme

Een computerprogramma dat onthoudt waar jij naar kijkt. Daarna laat het je dingen zien die je waarschijnlijk leuk vindt.

Nudging

Een duwtje van een bedrijf, zodat je sneller iets koopt. Bijvoorbeeld een klok die aftelt of een 1-klik-knop.

Impulsaankoop

Een aankoop die je doet zonder er eerst goed over na te denken.

Oefeningen & rekenopdrachten

Brons: Kennis & Begrip

1. Wat zijn behoeften en wat zijn middelen? Geef van allebei een voorbeeld.

2. Je wilt meer dan je kunt betalen. Hoe heet dat?

Kruis het goede antwoord aan.

- ◯ Schaarste
- ◯ Marketing
- ◯ Promotie

3. Noem de 4 P's van de marketingmix.

4. Wat is nudging? Leg het uit in één zin.

Informatiebron — pushbericht

Nog 8 minuten! Je winkelmandje wacht. Bestel nu, morgen in huis.

Amir krijgt dit bericht op zijn telefoon. Twee uur eerder keek hij naar een broek in een webshop. Hij kocht de broek toen niet.

5. Gebruik de bron. Welk trucje zie je in dit bericht?

Kruis het goede antwoord aan.

- ◯ Klok die aftelt
- ◯ Sterren van andere kopers
- ◯ 1-klik-knop

Waarom gebruikt de webshop dit trucje?

6. Je koopt via een TikTok-shop van een bedrijf een hoodie en krijgt er na twee dagen spijt van. Wat mag je doen, en hoeveel tijd heb je?

Zilver: Toepassing & Rekenen

7. Een webshop zegt: "Gratis verzending vanaf €20." Jij wilt een shirt van €15. Wat doe je misschien? En welke P is dit?

8. Je ziet twee advertenties: één mét een 1-klik-koopknop en één zonder. Bij welke koop je sneller iets zonder na te denken? Leg uit waarom.

9. Een webshop zegt: "Nog maar 3 op voorraad!" Maar er liggen er nog honderden in het magazijn. Waarom doet de webshop dit?

10. Je scrolt elke avond twee uur op TikTok. Leg uit waarom je tijd een schaars middel is.

Mening van een consumentenorganisatie

> “Bedrijven gebruiken trucjes om ons dingen te laten kopen. Dat moet verboden worden.”
> — Woordvoerder van een consumentenorganisatie

11. Ben je het eens of oneens met deze mening? Geef één reden.

12. Waarom geldt de bedenktijd wel bij een webshop, maar niet als je een jas koopt van een klasgenoot via Vinted?

Les 1.2 — Jouw budget en de dynamische budgetlijn

Leerdoel: Je rekent uit hoeveel van twee producten je kunt kopen met een vast bedrag, met hulp van een stappenplan. Je legt in één zin uit wat koopkracht betekent.

Theorie & uitleg

Stel: je hebt €60 te besteden in een TikTok-shop. Je wilt kleding en accessoires kopen. Elke euro die je aan kleding uitgeeft, kun je niet meer aan accessoires uitgeven. Je moet dus kiezen. Dat kun je laten zien met een **budgetlijn** .

Definitie: budgetlijn

Een **budgetlijn** is een lijn in een grafiek die laat zien welke combinaties van twéé producten je precies kunt kopen als je al je geld uitgeeft.

Voorbeeld: Budget €60, kleding €20, accessoires €10. Alléén kleding? Dan max 60/20 = 3 stuks. Alléén accessoires? Dan 60/10 = 6 stuks. De budgetlijn verbindt die twee uitersten.

Reken het zelf even na: 3 stuks kleding × €20 = €60. En 6 accessoires × €10 = €60. Klopt precies met je budget.

Stappenplan: (1) Deel het budget door de prijs van product A dat is het maximale aantal van product A. (2) Doe hetzelfde voor product B. (3) Zet beide uitkomsten in de grafiek en trek er een lijn tussen.

Er is verschil tussen **nominaal inkomen** (het bedrag in euro's dat je hebt) en **reëel inkomen** (wat je er echt mee kunt kopen). Stel: de prijzen stijgen, maar je zakgeld blijft gelijk. Dan kun je minder kopen dan vorig jaar. Dat noemen we: je **koopkracht** daalt.

Koopkracht

Koopkracht is wat je met je geld kunt kopen. Blijft je zakgeld gelijk, maar worden de dingen duurder? Dan kun je minder kopen: je koopkracht daalt. Stijgt je zakgeld meer dan de prijzen? Dan stijgt je koopkracht.

Welvaart in enge en ruime zin

Welvaart in enge zin gaat over alles wat je met geld kunt kopen. Denk aan je inkomen en je spullen.

Welvaart in ruime zin gaat over meer. Je telt ook dingen mee die je niet kunt kopen, zoals vrije tijd, gezondheid en je goed voelen. Je kunt veel geld hebben en toch veel stress. Dan ben je welvarend in enge zin, maar niet in ruime zin.

Burgerschap — Je mag jezelf zijn

Jij bent meer dan je geld. Rust en gezondheid zijn ook belangrijk.

De budgetlijn: kleding (€ 20) en accessoires (€ 10)

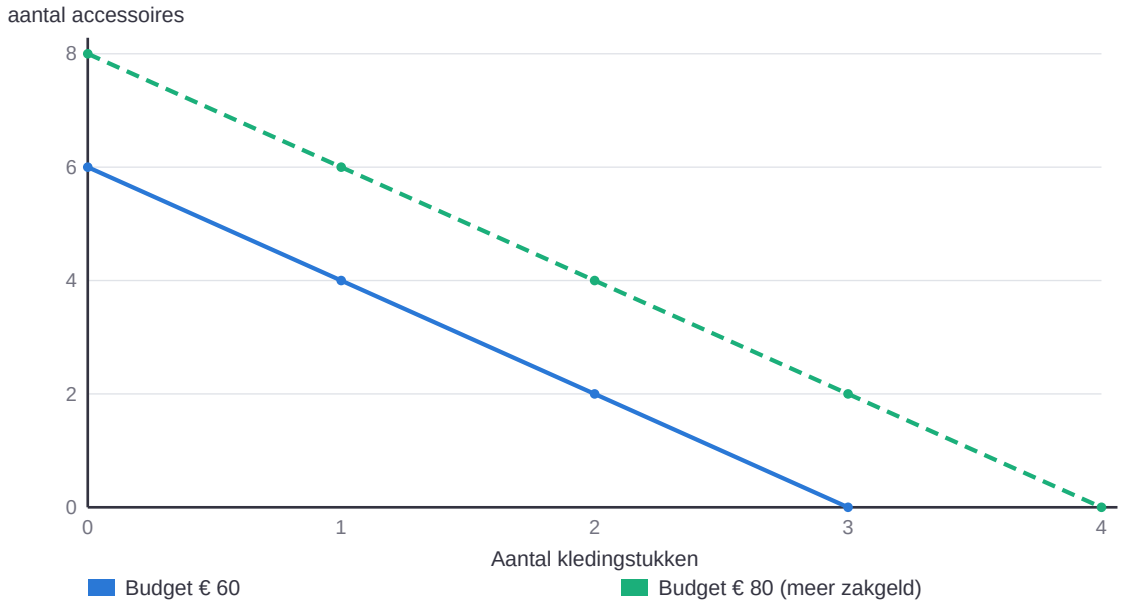

Elk punt op de budgetlijn kost precies € 60. Meer kleding = minder accessoires: 1 kledingstuk extra kost je 2 accessoires (de opofferingskosten). Krijg je meer zakgeld, dan schuift de hele lijn evenwijdig naar rechts.

Kernbegrippen

Budgetlijn

Een lijn in een grafiek die laat zien welke combinaties van twee producten je precies kunt kopen als je je hele budget uitgeeft.

Nominaal inkomen

Het bedrag in euro's dat je op je rekening of in je portemonnee hebt.

Reëel inkomen

Wat je met je inkomen daadwerkelijk kunt kopen, rekening houdend met prijsveranderingen.

Koopkracht

Wat je met je geld kunt kopen.

Welvaart in enge zin

Alles wat je met geld kunt kopen, zoals spullen.

Welvaart in ruime zin

Geld en spullen, maar ook dingen die je niet kunt kopen. Bijvoorbeeld vrije tijd en gezondheid.

Oefeningen & rekenopdrachten

Brons: Kennis & Begrip

1. Wat is de economische definitie van 'koopkracht'?

2. Wat laat een budgetlijn precies zien?

3. Waarom daalt je koopkracht als je inkomen gelijk blijft, maar de prijzen stijgen?

4. Wat is het verschil tussen welvaart in enge zin en welvaart in ruime zin? Geef bij allebei een voorbeeld.

Zilver: Toepassing & Rekenen

5. Sam heeft €60,- en koopt 2 kledingstukken van €20,-. Hoeveel accessoires van €10,- kan Sam nog maximaal aanschaffen?

6. Je hebt €80,- budget. Kleding kost €16,- per stuk, accessoires €8,- per stuk. Wat zijn de twee uiterste punten van de budgetlijn?

7. Je hebt €100,- budget. Kleding kost €25,- per stuk, accessoires €5,- per stuk. Geef de twee uiterste punten van de budgetlijn.

8. Je zakgeld blijft €50,-, maar alles wordt 10% duurder. Kun je meer of minder kopen? Leg uit.

9. Je hebt €60. Kleding kost eerst €20 per stuk. Daarna gaat de prijs omlaag naar €10. Hoeveel kledingstukken kun je eerst maximaal kopen? En hoeveel nu?

10. Je verdient €50 per maand met je bijbaan. Volgend jaar krijg je €55: dat is 10% meer. Maar alles wordt 20% duurder. Kun je meer of minder kopen? Leg uit.

Rekenopdrachten

1. Een broek kost €35,-. Er geldt 20% korting. Hoeveel betaal je?

Antwoord (€):

2. Je hebt €50,- zakgeld. Je koopt sokken voor €8,50 en een shirt voor €24,90. Hoeveel geld houd je over?

Antwoord (€):

3. Een jas kost eerst €80,- en gaat in de uitverkoop naar €60,-. Hoeveel procent korting is dit?

Antwoord (%):

4. Je spaart €15,- per week voor een hoes van €120,-. Hoeveel weken duurt dit?

Antwoord (weken):

5. Shop A verkoopt 3 stuks voor €18,-, Shop B verkoopt 5 stuks voor €27,50. Vul de prijs per stuk (in €) in van de voordeligste shop.

Antwoord (€):

6. Een spijkerbroek kost €45,-. Je betaalt met een cadeaubon van €10,- en de rest contant. Hoeveel betaal je contant?

Antwoord (€):

7. Een webshop rekent €4,95 verzendkosten bij een bestelling van €22,-. Wat is het totaalbedrag?

Antwoord (€):

8. Je koopt 3 t-shirts van €12,50 per stuk. Wat is het totaalbedrag?

Antwoord (€):

9. Een trui kost €60,- en de winkel geeft 15% korting bij besteding boven €50,-. Wat betaal je?

Antwoord (€): _____

10. Je hebt €25,- en wilt een game kopen van €19,99. Hoeveel euro houd je over?

Antwoord (€): _____

Les 1.3 — De financiële kater: krediet en de escalatieladder

Leerdoel: Je legt in je eigen woorden uit waarom "achteraf betalen" hetzelfde is als lenen. Met een stappenplan reken je uit hoeveel een schuld duurder wordt door incassokosten.

Theorie & uitleg

Bij Klarna bestel je iets en betaal je pas 14 of 30 dagen later. Dit heet **Buy Now, Pay Later (BNPL)** : "koop nu, betaal later". Dat klinkt handig. Maar het is eigenlijk gewoon **lenen** (krediet): je leent geld van Klarna. Je belooft dat je het later terugbetaalt. Ook al betaal je geen rente, het blijft lenen.

Je koopt nu, maar je betaalt pas straks. Het gaat mis als je de betaaldatum vergeet. Of als je op dat moment het geld niet hebt.

Nieuwe regels voor achteraf betalen

Vanaf 20 november 2026 gelden voor achteraf betalen dezelfde regels als voor andere leningen. Klarna moet dan eerst checken of je het kunt terugbetalen, en alle kosten duidelijk laten zien. Onder de 18 mag je helemaal niet achteraf betalen: het bedrijf moet je leeftijd controleren.

Formule: procentuele verandering

% verandering = (Nieuw - Oud) / Oud × 100%

Betaal je niet op tijd? Dan krijg je eerst een brief: de **aanmaning** . Daarin krijg je nog 14 dagen. Betaal je dan nog niet? Dan mogen er **incassokosten** bij. Dat is 15% van het bedrag, maar minimaal €40,-.

Rekenvoorbeeld: de jas van €90. 15% van €90 is €13,50. Dat is minder dan €40,-. Dus komt er €40,- bij. De schuld wordt €90 + €40 = €130. De stijging is (130 - 90) / 90 × 100% ~ **44%** .

Rekenvoorbeeld: de schuld van €40. 15% van €40 is maar €6,-. Maar het minimum is €40,-. Je schuld wordt dus €80,-: twee keer zo veel. Hoe kleiner de schuld, hoe harder die €40,- aantikt.

Stappenplan: (1) Trek het oude bedrag af van het nieuwe bedrag. (2) Deel die uitkomst door het oude bedrag. (3) Vermenigvuldig met 100%. Bijvoorbeeld bij de jas: (130 - 90) = 40. Dan 40 ÷ 90 = 0,44. Dan 0,44 × 100% = 44%.

Gevolgen van een BKR-registratie

Het **BKR** (Bureau Krediet Registratie) houdt bij welke leningen mensen hebben. Het BKR ziet ook of ze op tijd terugbetalen.

Loop je flink achter met een lening? Dan kun je een negatieve **BKR-registratie** krijgen. Die blijft jaren staan. Andere bedrijven zien dan dat je eerder niet op tijd betaalde. Daardoor krijg je later moeilijker een telefoon op afbetaling, een autolening of een hypotheek.

Vanaf 20 november 2026 komt ook achteraf betalen in het BKR. Betaal je één keer niet? Dan kun je bij veel webshops ook niet meer achteraf betalen.

Burgerschap — Je mag meedoen

Schulden kunnen later problemen geven. Bijvoorbeeld bij het huren van een huis of het afsluiten van een abonnement.

Terug naar les 1.2: welvaart in enge en ruime zin

Welvaart in enge zin gaat alleen over geld. Denk aan je inkomen, je bezit en wat je kunt kopen. Een oplopende schuld raakt eerst je welvaart in enge zin. Je houdt namelijk minder geld over.

Maar er is meer dan geld alleen. Stress door schulden kan ook je slaap en concentratie beïnvloeden. Dit noemen we **welvaart in ruime zin** . Hierbij tellen ook dingen als gezondheid en rust mee, niet alleen geld.

Voorbeeld: betaal je op tijd? Dan verandert er financieel niets. Loopt je schuld op? Dan kan dat ook je rust wegnemen. Dat raakt je welvaart in ruime zin.

Te laat betaald: zo loopt je schuld op (incassokosten: 15%, minimaal € 40)

Oorspronkelijke schuld	Incassokosten	Nieuwe schuld	Stijging
€ 40	15% = € 6, dus het minimum: € 40	€ 80	+ 100%
€ 90	15% = € 13,50, dus het minimum: € 40	€ 130	+ 44,4%
€ 300	15% = € 45 (meer dan € 40)	€ 345	+ 15%

Hoe kleiner de schuld, hoe harder het minimum van € 40 tikt.

Met hoeveel procent stijgt je schuld door incassokosten?

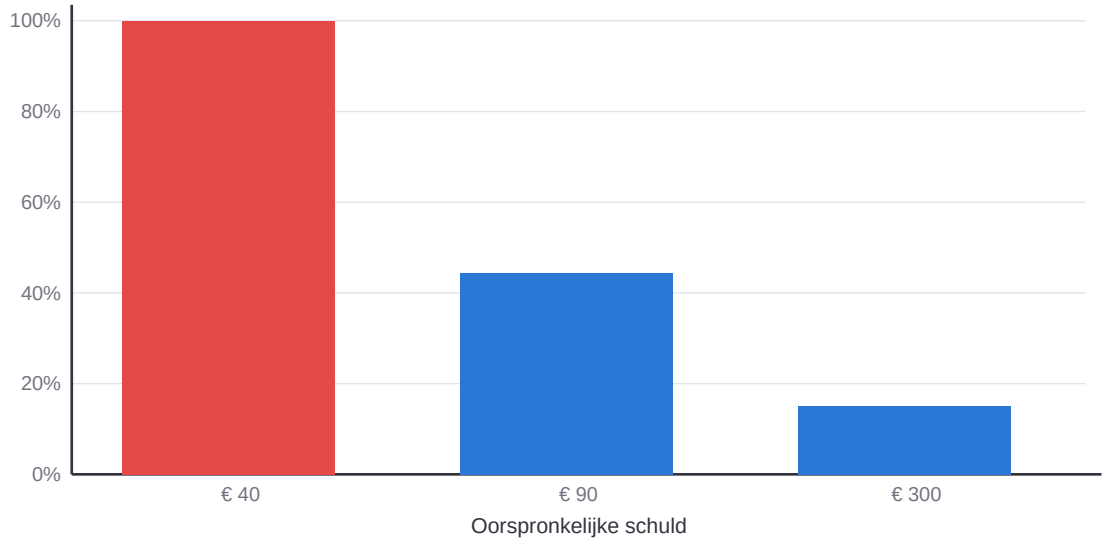

Kernbegrippen

Buy Now, Pay Later (BNPL)

Een betaalmethode waarbij je een product meteen krijgt en pas later (bijvoorbeeld na 14 of 30 dagen) betaalt.

Krediet

Geld dat je leent en op een later moment, meestal met kosten, terugbetaalt.

Procentuele verandering

De verandering van een bedrag, uitgedrukt als percentage van het oorspronkelijke bedrag: (Nieuw - Oud) / Oud × 100%.

Aanmaning

Een brief dat je nog moet betalen. Je krijgt dan nog 14 dagen. De brief kost niets.

Incassokosten

Extra kosten als je ook na de aanmaning niet betaalt. Minimaal €40,-.

Escalatieladder

De stappen waarin een schuld steeds groter wordt als je niet betaalt.

BKR-registratie

Een aantekening bij het BKR. Andere bedrijven zien dan dat je een lening niet op tijd terugbetaalde.

Oefeningen & rekenopdrachten

Brons: Kennis & Begrip

1. Waarom is achteraf betalen via Klarna officieel een lening (krediet)?

2. Wat is het verschil tussen welvaart in 'enge zin' en 'ruime zin'?

3. Noem twee stappen van de escalatieladder als je een Klarna-betaling niet op tijd betaalt.

4. Wat zijn incassokosten? En hoeveel zijn ze minimaal?

Zilver: Toepassing & Rekenen

5. Bereken de procentuele stijging als een schuld van €30,- stijgt naar €55,-.

6. Een schuld van €45,- wordt ook na de veertiendagenbrief niet betaald. De incassokosten zijn 15% van de hoofdsom, met een wettelijk minimum van €40,-. Wat is de nieuwe schuld?

7. Een schuld van €25,- stijgt door de wettelijke incassokosten naar €65,-. Bereken de procentuele stijging.

8. Je staat negatief in het BKR. Wat kan er later gebeuren? Noem twee dingen.

9. Een vriend zegt: "Klarna is geen lening, want ik betaal geen rente." Klopt dat? Leg uit.

Rekenopdrachten

1. Je hebt drie openstaande achteraf-betalingen: €12,50, €17,95 en €9,55. Hoe hoog is je totale schuld?

Antwoord (€): _____

2. Je hebt een hoofdsom van €400,- niet betaald, ook niet na de veertiendagenbrief. De incassokosten zijn wettelijk 15% van de hoofdsom, met een minimum van €40,-. Hoe hoog wordt de totale schuld?

Antwoord (€): _____

3. Bereken de procentuele stijging van schuld A: van €50,- naar €65,-.

Antwoord (%): _____

4. Bereken de procentuele stijging van schuld B: van €45,- naar €54,-.

Antwoord (%): _____

5. Bereken de procentuele stijging van schuld C: van €160,- naar €184,-.

Antwoord (%): _____

6. Je hebt een openstaande hoofdsom van €30,-. Een incassobureau rekent hierover 15% incassokosten, maar het wettelijk minimum aan incassokosten is €40,-. Hoe hoog wordt de schuld?

Antwoord (€): _____

7. Je vergeet een rekening van €130,- te betalen, ook na de veertiendagenbrief. De incassokosten zijn 15% van de hoofdsom, met een minimum van €40,-. Hoeveel euro incassokosten betaal je?

Antwoord (€): _____

8. Je spreekt met een schuldeiser af dat je een schuld van €84,- aflost in 7 gelijke termijnen. Hoeveel betaal je per termijn?

Antwoord (€): _____

9. Je bestelt kleding voor €65,- en kiest voor achteraf betalen. Je betaalt ook na de veertiendagenbrief niet. De incassokosten zijn 15% van de hoofdsom, met een minimum van €40,-. Hoeveel moet je in totaal betalen?

Antwoord (€): _____

10. Je hebt drie openstaande rekeningen bij drie verschillende webshops: €22,-, €35,- en €18,-. Je betaalt ze alle drie niet, ook niet na de veertiendagenbrief. Voor elke rekening apart geldt: 15% incassokosten, minimaal €40,-. Hoeveel moet je in totaal betalen?

Antwoord (€): _____

Les 1.4 — Nibud data-analyse & debathal

Leerdoel: Je leest een tabel met cijfers en zegt in één zin wat opvalt. Je kiest een standpunt (eens of oneens) en noemt daar één reden bij.

Theorie & uitleg

Hoe gaan scholieren eigenlijk om met geld? Het **Nibud** (Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting) onderzoekt dat regelmatig. Hieronder zie je uitkomsten van het onderzoek Betaalgedrag scholieren 2025 .

Bron: Nibud, Rapport Betaalgedrag scholieren (maart 2025). Online enquête onder 1.546 scholieren van 12 tot 18 jaar (vmbo, havo en vwo), afgenomen in november en december 2024.

Uitkomst	Scholieren	Toelichting
Checkt minstens één keer per week het saldo op de bankrekening	66%	In 2020: 50%
Weet hoeveel contant geld hij of zij heeft	43%	
Gebruikt betaalverzoekjes (zoals Tikkie)	75%	Gemiddeld zo'n 20 verzoekjes per maand
Betaalt betaalverzoekjes niet altijd	33%	
Komt weleens geld tekort	ruim 50%	
Gebruikt achteraf betalen	13%	Terwijl het pas vanaf 18 jaar mag
Van de scholieren die achteraf betalen: weet niet dat je 18 moet zijn	meer dan 50%	
Van de scholieren die achteraf betalen: betaalde weleens te laat	bijna 25%	

Tweede bron: de AFM over minderjarigen

De AFM (Autoriteit Financiële Markten) let op banken en betaalbedrijven. In 2024 ontdekte de AFM dat jongeren onder de 18 in één jaar bijna **600.000 keer** iets kochten met "koop nu, betaal later". Dat was gemiddeld zo'n €50 per aankoop. Dat mocht toen al niet: je moest 18 zijn. Jongeren vulden vaak een andere geboortedatum in. Soms werd er helemaal niet naar de leeftijd gevraagd. Ruim 1 op de 10 gebruikers betaalde te laat en kreeg extra kosten.

Scholieren en geld: een paar uitkomsten op een rij (Nibud, 2025)

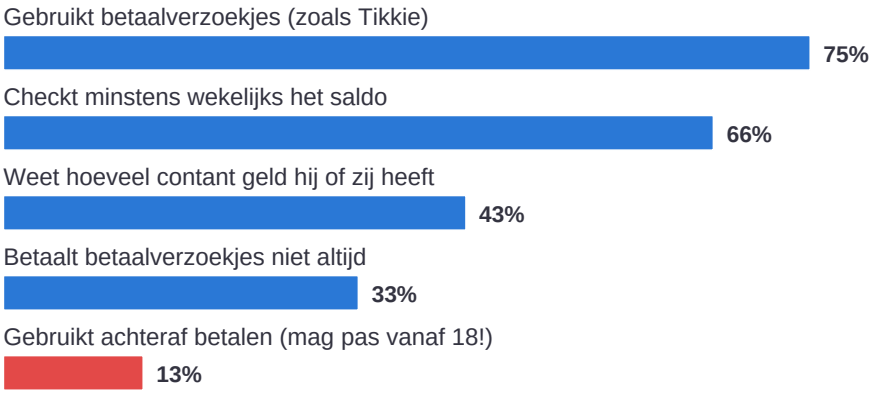

Bron: Nibud, Betaalgedrag scholieren (maart 2025); 1.546 scholieren van 12 tot 18 jaar

Wat laat deze dataset níet zien?

De cijfers van het Nibud komen uit een enquête: scholieren vulden online vragen in. Dat is een dataset. Een dataset laat nooit alles zien. Denk aan:

- **Wie deed er mee, en wie niet?** Niet alle scholieren deden mee.
- **Is het eerlijk ingevuld?** Over geld en schulden vertellen mensen niet altijd alles.
- **Wie maakte het onderzoek?** Heeft die organisatie belang bij een bepaalde uitkomst?

Kernbegrippen

Besteedbaar inkomen
Het bedrag dat je per maand vrij te besteden hebt.

Betalingsachterstand
Een rekening die je niet op tijd hebt betaald.

Financiële geletterdheid
Kennis en vaardigheden om verstandige keuzes te maken over geld.

Oefeningen & rekenopdrachten

Brons: Kennis & Begrip

1. Hoeveel procent van de scholieren gebruikt achteraf betalen volgens het Nibud-onderzoek, en waarom is dat opvallend?

2. Noem twee argumenten vóór en twee argumenten tegen een strengere leeftijdscontrole (met een officieel ID) bij achteraf betalen.

3. Wat is een Debathal-stelling, en hoe verschilt die van een gewone vraag?

4. Noem één gegeven uit de Nibud-tabel dat jou het meest verbaast, en leg in één zin uit waarom.

5. Welke nieuwe regels gelden vanaf 20 november 2026 voor achteraf betalen?

Zilver: Toepassing & Rekenen

6. Leg uit waarom het belangrijk is om bij een debat naar de bron van je cijfers te kijken (bijvoorbeeld Nibud versus een willekeurige website).

7. Bedenk een tegenargument op de stelling dat betaaldiensten de leeftijd verplicht met een officieel ID moeten controleren.

8. Is dit een feit of een mening?

A "13% van de scholieren betaalt achteraf."

B "Achteraf betalen is dom."

Leg uit hoe je het verschil ziet.

Les 1.5 — Zelf een spaarplan maken

Leerdoel: Je maakt een eigen spaarplan met een doel, een bedrag en een tijdspad, om een impulsaankoop te voorkomen.

Theorie & uitleg

In les 1.1 zag je hoe webshops je verleiden met nudging, zoals tijdsdruk en makkelijke koopknoppen. Zo doe je snel een impulsaankoop. Hoe voorkom je dat? Maak vooraf zelf een **spaarplan** . Dan heb je al een doel voor je geld, nog voordat een webshop je verleidt.

Kernbegrippen

Budget : een overzicht van wat je verwacht te krijgen en uit te geven.

Spaardoel : een vast bedrag dat je apart zet voor één bepaald ding.

Spaarplan: € 15 per maand voor schoenen van € 60 (voorbeeld)

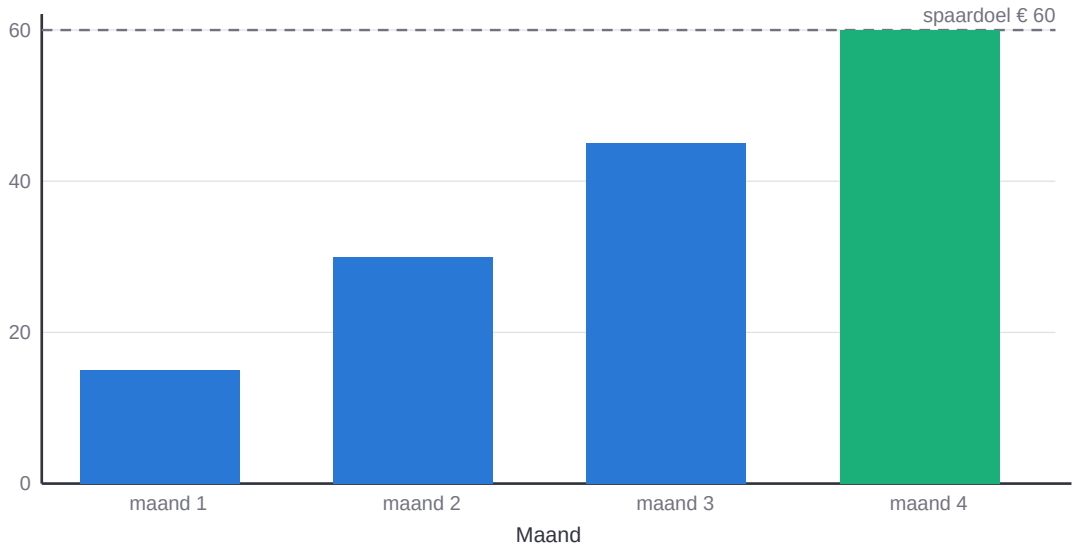

Spaardoel ÷ bedrag per maand = aantal maanden: 60 ÷ 15 = 4 maanden.

Kernbegrippen

Budget

Een overzicht van hoeveel geld je krijgt en hoeveel je uitgeeft.

Spaardoel

Het bedrag dat je wilt sparen voor één ding. Bijvoorbeeld €60 voor nieuwe schoenen.

Spaarplan

Een plan met je spaardoel, hoeveel je per maand spaart en hoeveel maanden dat duurt.

Oefeningen & rekenopdrachten

Brons: Kennis & Begrip

1. Wat is een budget?

2. Wat is een spaardoel?

3. Noem één manier om minder aan impulsaankopen uit te geven.

Zilver: Toepassing & Rekenen

4. Waarom helpt het om een spaardoel een naam en een bedrag te geven, in plaats van gewoon "een beetje sparen"?

5. Je verdient €40,- per maand aan zakgeld/bijbaantje en wilt over 4 maanden €100,- gespaard hebben. Hoeveel moet je gemiddeld per maand opzijzetten?

6. Wat is het verschil tussen een vast bedrag sparen en "sparen wat er overblijft"?

Extra rekenopdrachten

Niveau 2F

1. [2F] Een festivalticket kost €45,-. Bij vroegboeken krijg je 12% korting. Wat betaal je?

Antwoord (€): _____

2. [2F] Je spaart voor een fiets van €250,-. Je hebt al €70,- gespaard en legt €18,- per week opzij. Hoeveel weken duurt het nog?

Antwoord (weken): _____

3. [2F] Een streaming-abonnement kost €9,99 per maand. Wat kost een heel jaar (12 maanden)?

Antwoord (€): _____

4. [2F] Bij een sportwinkel is alles 25% afgeprijsd. Een paar schoenen kostte €80,-. Wat is de nieuwe prijs?

Antwoord (€): _____

5. [2F] Je wisselt €50,- om tegen een wisselkoers van 1,08. Hoeveel krijg je in de andere munt?

Antwoord: _____

6. [2F] Een pizza van €14,- wordt door 4 vrienden gelijk betaald. Hoeveel betaalt ieder?

Antwoord (€): _____

7. [2F] Een spaarrekening geeft 2% rente per jaar over €300,-. Hoeveel rente krijg je na 1 jaar?

Antwoord (€): _____

8. [2F] Je koopt een jas van €120,- met twee kortingscodes na elkaar: eerst 10%, dan nog eens 5% over het nieuwe bedrag. Wat betaal je?

Antwoord (€): _____

9. [2F] Een treinkaartje kost €11,20. Met een kortingskaart betaal je 60% van de prijs. Hoeveel betaal je?

Antwoord (€): _____

10. [2F] Je verdient €7,50 per uur met een bijbaantje en werkt 6 uur per week. Hoeveel verdien je in 4 weken?

Antwoord (€): _____

Deze pagina is bewust leeg gelaten.

THEMA 2

Fatbikes, ongelukken & diefstal

Financiële risico's & verzekeren

Leerjaar 2 kader/TL

Les 2.1 — Onzekerheid en risico: de opmars van de fatbike

Leerdoel: Je legt in je eigen woorden uit wat het verschil is tussen onzekerheid en risico. Met een stappenplan bereken je een verwacht schadebedrag (kans × gevolg).

Theorie & uitleg

Een paar jaar geleden zag je ze bijna nooit. Nu staan ze bij elke middelbare school: dikke, zware elektrische fietsen met brede banden. Dit heet een **fatbike** . Ze zien er stoer uit en gaan hard. En dat is precies het probleem. In één week in 2024 kwamen er 96 fatbikers op de spoedeisende hulp. Bijna de helft was 12 tot 15 jaar (bron: VeiligheidNL). Fatbikes worden ook vaak gestolen: ze zijn duur en populair, en staan niet altijd goed op slot.

Voor verzekeraars is dat lastig. Zij moeten inschatten hoe vaak er iets misgaat, en hoe duur dat dan is. Daarvoor gebruiken ze twee begrippen: **onzekerheid** en **risico** . Die lijken op elkaar, maar betekenen iets anders.

Definitie: onzekerheid versus risico

Onzekerheid betekent: je weet niet wat er gaat gebeuren. Je kunt de kans ook niet uitrekenen. Bijvoorbeeld: komt er dit jaar een nieuw vervoermiddel dat de fatbike vervangt? Dat weet niemand. Er zijn geen cijfers over.

Risico is anders. Je weet ook niet zeker wat er gebeurt, maar je kunt wél een **kans** uitrekenen. Dat doe je met cijfers uit het verleden. Bijvoorbeeld: hoe groot is de kans dat mijn fatbike dit jaar wordt gestolen? Verzekeraars hebben cijfers over duizenden andere fatbikes. Zo kunnen ze die kans schatten.

Verzekeren kan alleen bij **risico** . Een verzekeraar heeft cijfers nodig om een eerlijke prijs te berekenen.

Formule: risico = kans × gevolg

Risico reken je zo uit: **kans × gevolg (schadebedrag)** . De uitkomst heet het verwachte schadebedrag. Let op: een kleine kans op een heel dure schade kan een groter risico zijn dan een grote kans op een kleine schade.

Voorbeeld: de kans dat je fatbike dit jaar wordt gestolen is 15%. Een nieuwe fatbike kost €1.400,-. Het verwachte schadebedrag is 0,15 × €1.400 = **€210,-** per jaar.

Stappenplan: (1) Zet het percentage om in een kommagetal (15% wordt 0,15). (2) Vermenigvuldig dat met het schadebedrag. (3) De uitkomst is het verwachte schadebedrag.

Risico geldt voor de groep

Een verzekeraar rekent met een **gemiddelde** van een grote groep mensen. Voor jou zelf blijft het toeval of je dit jaar schade hebt. Het gemiddelde zegt iets over de groep, niet over jou.

Op de spoedeisende hulp: hoeveel procent moest worden opgenomen?

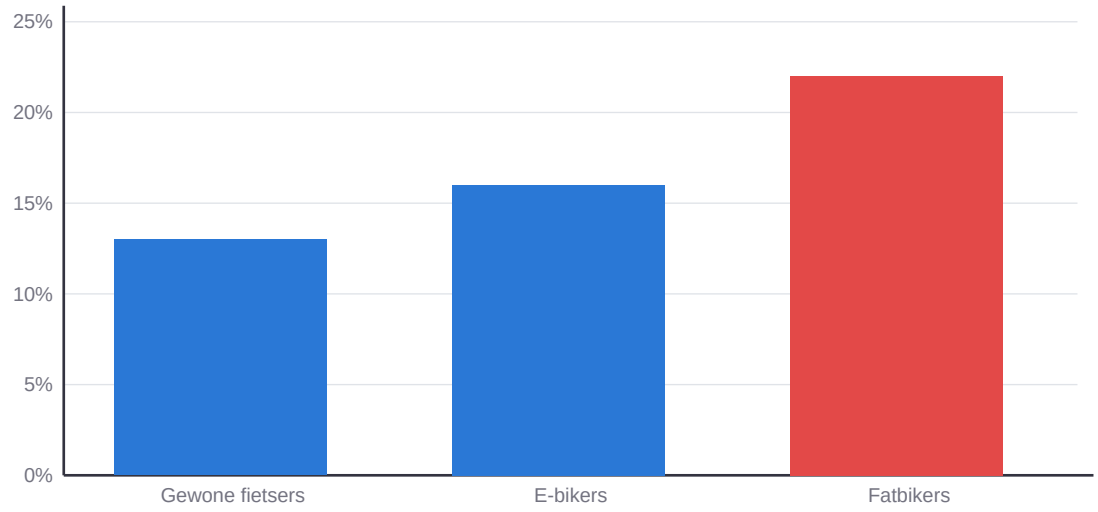

Bron: VeiligheidNL, meetweek 30 september – 6 oktober 2024

Kernbegrippen

Onzekerheid

Je weet niet wat er gaat gebeuren, en je kunt er geen betrouwbare kans op berekenen.

Risico

Je weet niet zeker wat er gebeurt, maar je kunt op basis van cijfers uit het verleden wel een kans berekenen.

Kans

Hoe groot de kans is dat iets gebeurt. Vaak in procenten, bijvoorbeeld 10%.

Verwacht schadebedrag

Hoeveel schade je gemiddeld kunt verwachten. Je rekent: kans × schade.

Oefeningen & rekenopdrachten

Brons: Kennis & Begrip

1. Leg het verschil uit tussen 'onzekerheid' en 'risico'.

2. Waarom kan een verzekeraar iets verzekeren dat een risico is, maar niet iets dat pure onzekerheid is?

3. Noem twee redenen waarom het aantal fatbike-ongelukken de afgelopen jaren zo sterk is gestegen.

4. Wat is het verwachte schadebedrag, en hoe bereken je het?

Zilver: Toepassing & Rekenen

5. Een fatbike van €1.200,- heeft 10% kans om dit jaar gestolen te worden. Bereken het verwachte schadebedrag.

6. Noem een voorbeeld van onzekerheid (niet-verzekerbaar) en een voorbeeld van risico (wel-verzekerbaar) rondom fatbikes.

7. Een fatbike van €900,- heeft 15% kans om dit jaar schade op te lopen. Bereken het verwachte schadebedrag.

8. Tim zegt: "Mijn fatbike is dit jaar niet gestolen. Dus de verzekeraar rekent met een verkeerde kans." Klopt dat? Leg uit.

Les 2.2 — Hoe verzekeren werkt: risicospreiding & solidariteit

Leerdoel: Je legt in je eigen woorden uit hoe een verzekering werkt. Je noemt de twee begrippen die daarbij horen: risicospreiding en solidariteit.

Theorie & uitleg

Stel: jij en 199 andere fatbike-eigenaren hebben allemaal 15% kans dat je fatbike dit jaar wordt gestolen. De schade is gemiddeld €600,-. Zonder verzekering moet je dat bedrag zelf betalen als je pech hebt. Een verzekering lost dit op: het risico wordt **gespreid** over de hele groep.

Definitie: risicospreiding

Bij **risicospreiding** doen heel veel mensen samen mee in één groep: de **pool** . Iedereen betaalt vooraf een klein bedrag: de **premie** . Met dat geld betaalt de verzekeraar de schade van de mensen die pech hebben. Zo hoeft niemand een grote schade helemaal alleen te betalen.

Dit werkt alleen als niet iedereen tegelijk pech heeft. Worden alle fatbikes in één keer gestolen? Dan is er niet genoeg geld.

Definitie: solidariteit

Je weet vooraf niet wie er dit jaar pech heeft. Daarom betaalt iedereen mee, ook de mensen die geen schade krijgen. Dat heet **solidariteit** . Iemand met een goed slot betaalt dus ook mee aan de schade van iemand die zijn fiets niet op slot zette.

Zonder solidariteit kan een verzekering niet bestaan. Verzekeren is risico's met elkaar delen.

Burgerschap — Je mag meedoen

Solidariteit is: meebetalen aan een ander. Ook als jij zelf geen schade hebt. De groep helpt jou ook als jij pech hebt.

Hoe hoog is de premie?

De verzekeraar telt alle schade van de groep bij elkaar op. Dat bedrag deelt hij door het aantal mensen in de groep. Er komt nog een klein bedrag bij voor de kosten van de verzekeraar.

Voorbeeld: 100 mensen hebben samen €5.000,- schade. €5.000 ÷ 100 = €50,- per persoon. Met de kosten erbij wordt de premie bijvoorbeeld €60,-.

200 fatbike-eigenaren, 15% kans op diefstal, schade € 600

	Zonder verzekering	Met verzekering (risicospreiding)
Aantal diefstallen (15% van 200)	30	30
Totale schade	30 × € 600 = € 18.000	30 × € 600 = € 18.000
Wat betaalt een pechvogel?	€ 600	€ 90 premie
Wat betaalt iemand zonder pech?	€ 0	€ 90 premie

Met verzekering betaalt iedereen vooraf een klein, voorspelbaar bedrag: € 18.000 ÷ 200 = € 90 (zonder

kostenopslag).

Kernbegrippen

Risicospreiding

Veel mensen doen samen mee in een verzekering. Zo hoeft niemand een grote schade alleen te betalen.

Verzekeringspool

De groep verzekerden waarover een verzekeraar het risico spreidt.

Premie

Het bedrag dat je elke maand of elk jaar voor je verzekering betaalt.

Solidariteit

Iedereen betaalt mee, ook als je zelf geen schade hebt.

Oefeningen & rekenopdrachten

Brons: Kennis & Begrip

1. Wat is de economische definitie van 'risicospreiding'?

2. Leg uit wat 'solidariteit' binnen een verzekering betekent, met een voorbeeld van fatbikes.

3. Wat is een verzekeringspool?

4. Waarom betaal je premie, ook als je zelf nooit schade hebt?

Zilver: Toepassing & Rekenen

5. Een pool van 300 fatbike-eigenaren heeft 10% kans op diefstal per jaar, met een gemiddeld schadebedrag van €650,-. Bereken de totale schadelast van de pool.

6. Een pool van 200 fatbike-eigenaren heeft 8% kans op diefstal per jaar, met een gemiddeld schadebedrag van €700,-. Bereken de totale schadelast van de pool.

7. Een pool van 100 mensen heeft samen €4.000,- schade. Hoeveel premie betaalt ieder, zonder de kosten van de verzekeraar?

Rekenopdrachten

1. Een pool van 200 fatbike-eigenaren heeft 8% kans op diefstal per jaar. Hoeveel schadegevallen worden er verwacht?

Antwoord: _____

2. Bij 16 schadegevallen van gemiddeld €500,- per geval: wat is de totale schadelast?

Antwoord (€): _____

3. De verzekeraar rekent 20% kostenopslag (een extra bedrag voor zijn eigen kosten) over een schadelast van €8.000,-. Wat is het totale bedrag dat verdeeld moet worden?

Antwoord (€): _____

4. Verdeel €9.600,- over 200 deelnemers. Wat is de premie per persoon?

Antwoord (€): _____

5. Een pool van 150 mensen heeft een premie van €60,- per persoon. Wat is de totale premieopbrengst van de pool?

Antwoord (€): _____

6. Van de €9.000,- premieopbrengst gaat 25% naar bedrijfskosten en winst. Hoeveel euro blijft er over voor schade-uitkeringen?

Antwoord (€): _____

7. Een fatbike kost €900,- en heeft 12% kans op diefstal dit jaar. Wat is het verwachte schadebedrag?

Antwoord (€): _____

8. In een pool van 400 mensen hebben 32 mensen dit jaar schade. Wat is dit als percentage van de pool?

Antwoord (%): _____

9. Een verzekeraar verhoogt het aantal deelnemers van 100 naar 250, bij gelijkblijvend risicopercentage van 10%. Hoeveel schadegevallen worden er dan verwacht (in plaats van 10)?

Antwoord: _____

10. Een pool van 80 mensen heeft een totale schadelast (inclusief opslag) van €4.800,-. Wat is de premie per persoon?

Antwoord (€): _____

Les 2.3 — Premieberekening: wie betaalt hoeveel en waarom?

Leerdoel: Je noemt één risicofactor die de premie van een fatbikeverzekering hoger maakt, en één die de premie lager maakt.

Theorie & uitleg

Niet elke fatbike-eigenaar betaalt evenveel premie. Een 13-jarige zonder slot in de grote stad betaalt meestal meer dan een 18-jarige met een stevig slot op het platteland, voor dezelfde fatbike. Dat is geen toeval: verzekeraars kijken naar **risicofactoren** . Dat zijn kenmerken die de kans op schade of diefstal groter of kleiner maken.

Definitie: risicofactor en premie

De **premie** is het bedrag dat je elke maand of elk jaar voor je verzekering betaalt. In de premie zit het verwachte risico. Er komt een extra bedrag bij voor de kosten en de winst van de verzekeraar.

Een **risicofactor** is een kenmerk dat de kans op schade groter of kleiner maakt. Bijvoorbeeld je leeftijd, je woonplaats, of een goedgekeurd slot.

Voorbeeld: de basispremie is €120,-. Ben je jong, heb je geen slot en woon je in een grote stad? Dan kan de premie oplopen tot meer dan €200,-. Is je risico laag? Dan krijg je korting.

Burgerschap — Je mag jezelf zijn

De premie kijkt naar een groep, bijvoorbeeld je leeftijd. Maar jij bent meer dan die groep. Hoe jij rijdt, is jouw eigen keuze.

Mag een verzekeraar iedereen een andere premie geven?

Artikel 1 van de **Grondwet** zegt: iedereen in Nederland moet in gelijke gevallen **gelijk behandeld** worden. Discriminatie is verboden.

Een verzekeraar mag wel verschil maken naar leeftijd, woonplaats of slot, want daarbij verschilt de kans op schade echt. Maar sinds 2012 mogen verzekeraars in de EU mannen en vrouwen geen verschillende premie meer geven. Dat besliste de Europese rechter.

Is verschil maken naar leeftijd eerlijk? Daarover verschillen mensen van mening.

Wie rekent je premie uit: een regel of AI?

Met regels: mensen bedenken de regels. Bijvoorbeeld: ben je jong, dan keer 1,5. De computer volgt die regels precies.

Met AI: de computer zoekt zelf patronen in heel veel oude schadegevallen. Daaruit voorspelt hij jouw risico. Dat kan slim zijn. Maar je weet niet altijd waarom de AI iets besluit. En zitten er oneerlijke dingen in de oude gegevens? Dan neemt de AI die over.

Premie berekenen met een risicofactor

Een risicofactor is een getal. Hoger dan 1? Dan wordt de premie hoger. Lager dan 1? Dan wordt de premie lager. Je rekent: basispremie × factor.

Voorbeeld: de basispremie is €160,-. Je bent jong: de factor is 1,5. Premie = €160 × 1,5 = **€240,-** .

Waarom weigeren sommige verzekeraars fatbikes?

Een fatbike die aan de regels voldoet, is wettelijk gewoon een elektrische fiets. Een diefstalverzekering is dan niet verplicht. Maar fatbikes worden veel vaker gestolen dan gewone fietsen, en er gebeuren meer ernstige ongelukken mee. Sommige verzekeraars vinden dat risico te groot. Ze weigeren fatbikes, stellen strenge eisen (zoals twee goedgekeurde sloten), of vragen een heel hoge premie.

Definitie: eigen risico

Het **eigen risico** is het bedrag dat je bij schade altijd zelf betaalt. De verzekeraar betaalt de rest. Kies je een hoger eigen risico? Dan wordt je premie lager. Je draagt dan namelijk zelf een deel van het risico.

Dezelfde fatbike, een andere premie (basispremie € 160)

Profiel	Factoren	Premie per jaar
Jonge rijder (13 jaar), grote stad	€ 160 × 1,5 × 1,3	€ 312
Rijder van 16, kleine stad	€ 160 × 1,2 × 1,0	€ 192
Rijder van 18, dorp, goedgekeurd slot	€ 160 × 1,0 × 0,9 × 0,85	€ 122,40

Factor groter dan 1 = duurder, kleiner dan 1 = korting. De eerste regel is het voorbeeld uit de les; de andere factoren zijn verzonnen.

Premie per jaar per risicoprofiel

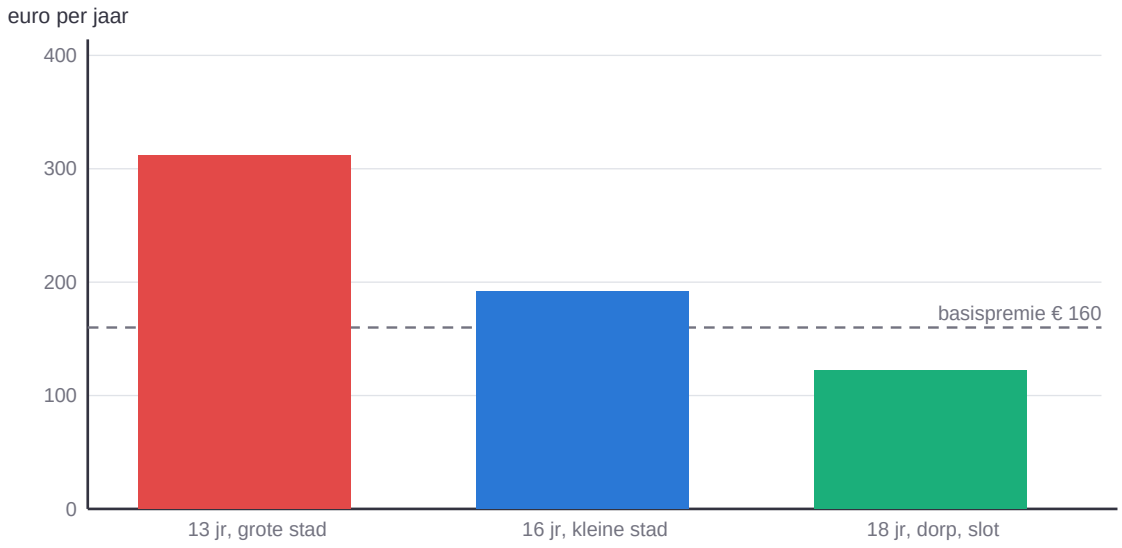

Kernbegrippen

Risicofactor

Een kenmerk dat de kans op schade groter of kleiner maakt, zoals leeftijd, woonplaats of het gebruik van een slot.

Eigen risico

Het bedrag dat een verzekerde bij schade altijd zelf betaalt, voordat de verzekeraar de rest vergoedt.

Basispremie

De premie waar de verzekeraar mee begint, voordat hij naar risicofactoren kijkt.

Aansprakelijkheid

Je moet de schade betalen die jij bij een ander maakt. Ben je jonger dan 14? Dan moeten je ouders betalen.

Aansprakelijkheidsverzekering (AVP)

Een verzekering die de schade betaalt die jij per ongeluk bij een ander maakt. Bij een opgevoerde fatbike betaalt de AVP niet.

Oefeningen & rekenopdrachten

Brons: Kennis & Begrip

1. Wat is een 'risicofactor'? Noem twee voorbeelden die relevant zijn bij een fatbikeverzekering.

2. Waarom betaalt een jongere bestuurder vaak een hogere premie dan een volwassen bestuurder, voor dezelfde fatbike?

3. Waarom weigeren sommige verzekeraars fatbikes te verzekeren?

4. Wat is het effect van een goedgekeurd slot op de premie van een fatbikeverzekering?

5. Noem twee risicofactoren die de premie van een fatbikeverzekering kunnen verhogen.

6. Wanneer is een fatbike wettelijk geen fiets meer, maar een motorrijtuig (net als een brommer)?

7. Een verzekeraar mag de premie laten afhangen van je leeftijd, maar niet van je geslacht. Leg uit waarom leeftijd wél mag.

Zilver: Toepassing & Rekenen

8. Een fatbike van €2.000,- heeft een basispremie van 8% van de waarde. Bereken de basispremie.

9. Leg uit waarom een GPS-tracker de premie kan verlagen, ook al verandert de fatbike zelf niet.

10. Wat is een 'eigen risico', en hoe beïnvloedt dit de hoogte van de premie?

11. Een fatbike van €1.500,- heeft een basispremie van 7% van de waarde. Bereken de basispremie.

12. Sanne (13) rijdt met een opgevoerde fatbike een voetganger aan. Die breekt zijn been en kan maanden niet werken. Leg uit wie de schade moet betalen, en waarom de aansprakelijkheidsverzekering (AVP) van haar ouders niet helpt.

13. De basispremie is €100,-. De leeftijdsfactor is 1,5. Bereken de premie.

14. Wat is het verschil tussen een regelgebaseerd systeem en een AI-systeem dat op statistiek is gebaseerd? Gebruik het voorbeeld van de fatbikepremie.

Rekenopdrachten

1. Een fatbike kost €1.400,-. De basispremie is 8% van de waarde. Wat is de basispremie?

Antwoord (€): _____

2. Bij een basispremie van €112,- geldt een leeftijdsfactor van 1,5. Wat is de premie na deze factor?

Antwoord (€): _____

3. Bij een premie van €168,- geldt daarna nog een gebiedsfactor van 1,25 (grote stad). Wat is de nieuwe premie?

Antwoord (€): _____

4. Een GPS-tracker geeft 15% korting op een premie van €210,-. Wat betaal je na de korting?

Antwoord (€): _____

5. Een fatbike van €2.000,- heeft een basispercentage van 7,5%. Wat is de basispremie?

Antwoord (€): _____

6. Een goedgekeurd slot geeft geen toeslag (factor 1,0), een niet-goedgekeurd slot geeft een toeslag van 40% (factor 1,4). Bereken de premie bij een basispremie van €90,- zonder goedgekeurd slot.

Antwoord (€): _____

7. Je betaalt €156,- premie na een leeftijdsfactor van 1,2. Wat was de premie vóór deze factor?

Antwoord (€): _____

8. Een eigen risico van €100,- verlaagt de premie met 10%, van €220,- naar een lager bedrag. Wat is de nieuwe premie?

Antwoord (€): _____

9. Bereken hoeveel procent duurder een premie van €260,- is vergeleken met een premie van €200,-.

Antwoord (%): _____

10. Een fatbike van €1.600,- heeft een premie van uiteindelijk €192,-. Hoeveel procent van de waarde van de fatbike is dat?

Antwoord (%): _____

Les 2.4 — Moreel wangedrag & de verzekeringsdiscussie

Leerdoel: Je legt in je eigen woorden uit wat moreel wangedrag is. Je leest een tabel en benoemt één opvallend gegeven. Je kiest een standpunt met één argument.

Theorie & uitleg

Een verzekering lost een probleem op, maar kan ook een nieuw probleem geven. Stel: je weet dat je een gestolen fatbike toch vergoed krijgt. Zet je hem dan nog elke keer goed op slot? Dat heeft een naam.

Definitie: moreel wangedrag (moral hazard)

Moreel wangedrag betekent: je wordt minder voorzichtig omdat je verzekerd bent. De verzekeraar betaalt de schade toch. Je fatbike wordt dus niet gevaarlijker door de verzekering, maar jij gaat je anders gedragen.

Dat is een probleem voor verzekeraars. Als iedereen voorzichtig blijft, kan de premie voor de hele groep lager.

Wat doen verzekeraars tegen moreel wangedrag?

Verzekeraars gebruiken een **eigen risico** : dan betaal je zelf ook een deel. Ze stellen **voorwaarden** : je krijgt alleen geld als je een goedgekeurd slot hebt. En ze geven **korting** als je laat zien dat je veilig bent, bijvoorbeeld met een GPS-tracker.

Bron 1: fatbike-zaken bij een rechtsbijstandverzekeraar

Bron: DAS Rechtsbijstand. Aantal verkeerszaken waarbij een fatbike betrokken was en waarvoor klanten juridische hulp vroegen aan DAS.

Jaar	Verkeerszaken met een fatbike, gemeld bij DAS
2022	7
2023	60
2024	238
2025	501

Bron 2: fatbikers op de spoedeisende hulp

VeiligheidNL, meetweek 30 september – 6 oktober 2024

- In één week kwamen er 96 fatbikers (bestuurders of passagiers) op de spoedeisende hulp.
- Bijna de helft van hen was 12 tot 15 jaar oud.
- 22% moest worden opgenomen in het ziekenhuis. Bij e-bikes was dat 16%, bij gewone fietsers 13%.
- Maar 3% van de fatbikers droeg een helm.

• VeiligheidNL schat grof dat er zo'n 5.000 fatbikers per jaar op de spoedeisende hulp komen, als dit een gemiddelde week was.

Denkexperiment: gedrag en verzekering

Let op: verzonnen cijfers.

Deze tabel komt niet uit echt onderzoek. Hij is bedoeld om mee te redeneren: stel dat een onderzoeker dít vindt, wat mag je dan wel en niet concluderen?

Groep	Gebruikt altijd een goedgekeurd slot	Rijdt naar eigen zeggen voorzichtig
Onverzekerd	±75%	±70%
Verzekerd, zonder eigen risico	±45%	±50%
Verzekerd, met eigen risico	±65%	±62%

Verkeerszaken met een fatbike, gemeld bij DAS (bron 1 als grafiek)

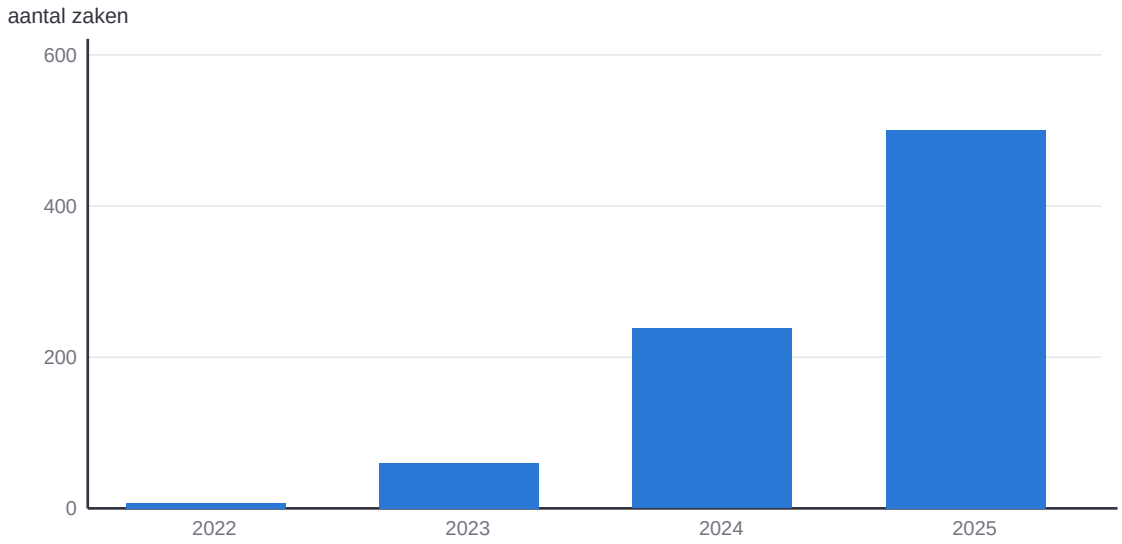

Let op: dit zijn zaken bij één rechtsbijstandverzekeraar. Groeit het aantal fatbikes of het aantal DAS-klanten, dan stijgt dit cijfer ook zonder dat fatbikers gevaarlijker rijden.

Bron: DAS Rechtsbijstand

Kernbegrippen

Moreel wangedrag (moral hazard)

Je bent verzekerd en daarom let je minder goed op. Bijvoorbeeld: je zet je fatbike niet meer op slot.

Oefeningen & rekenopdrachten

Brons: Kennis & Begrip

1. Wat is 'moreel wangedrag' (moral hazard)? Geef een voorbeeld met een fatbike.

2. Noem twee manieren waarop verzekeraars proberen moreel wangedrag te beperken.

3. Beschrijf in eigen woorden het patroon in het aantal fatbike-zaken bij DAS tussen 2022 en 2025. Wat meten deze cijfers precies?

4. Wat is een eigen risico?

5. Waarom kan een verzekerde minder voorzichtig worden nadat hij verzekerd is?

Reactie van een verzekerde

> “Ik betaal al jaren premie zonder ooit een schade te claimen. Het is niet eerlijk dat ik hetzelfde eigen risico heb als iemand die elk jaar wel iets claimt.”
>
> — Fatbike-eigenaar

6. Gebruik de bron. Is deze uitspraak een feit of een mening? Leg uit.

Zilver: Toepassing & Rekenen

7. Bereken hoeveel procent het aantal fatbike-zaken bij DAS is gestegen van 2024 naar 2025.

8. In de tabel gebruikt/gebruiken "verzekerd zonder eigen risico" en "verzekerd met eigen risico" een verschillend slotgebruik. Verklaar dit verschil met het begrip moreel wangedrag.

9. Waarom kan een goedgekeurd-slot-verplichting in een polisvoorwaarde moreel wangedrag verminderen?

10. Stel: in een gemeente stijgt het aantal fatbike-ongelukken van 150 in het ene jaar naar 340 in het jaar erna. Bereken de procentuele stijging.

11. Leg uit waarom een premiekorting voor een GPS-tracker moreel wangedrag kan tegengaan.

Les 2.5 — Welke verzekeringen heb jij straks nodig?

Leerdoel: Je noemt welke verzekeringen voor jou straks verplicht of verstandig zijn, en legt uit waarom.

Theorie & uitleg

De rest van dit thema ging over het verzekeren van een fatbike. Maar ook jijzelf krijgt de komende jaren met verzekeringen te maken — sommige verplicht, andere een verstandige keuze.

Kernbegrippen

Aansprakelijkheidsverzekering (AVP) : dekt schade die jij per ongeluk bij een ander veroorzaakt.

Zorgverzekering : vanaf 18 jaar verplicht in Nederland.

Eigen risico : het bedrag aan zorgkosten dat je elk jaar eerst zelf betaalt, voordat de verzekeraar vergoedt. In 2027 is dat €400. De huisarts valt erbuiten.

Zorgtoeslag : een bijdrage van de overheid in de premie als je een laag inkomen hebt. De premie is in 2027 gemiddeld ongeveer €169 per maand.

Welke verzekeringen heb je straks nodig?

Verzekering	Wat betaalt hij?	Verplicht?
Zorgverzekering	dokter, ziekenhuis, medicijnen	ja, vanaf 18 jaar
WA-verzekering	schade die je met een scooter of auto bij een ander maakt	ja, als je een voertuig met kenteken hebt
Aansprakelijkheidsverzekering (AVP)	schade die je per ongeluk bij een ander maakt	nee, wel heel verstandig
Inboedelverzekering	je spullen bij brand, inbraak of waterschade	nee, verstandig als je zelfstandig woont
Reisverzekering	kosten als er op reis iets misgaat	nee

Kernbegrippen

Zorgverzekering

Een verzekering die de dokter en het ziekenhuis betaalt. Vanaf 18 jaar moet je die hebben.

Verplichte verzekering

Een verzekering die je volgens de wet moet hebben, zoals de zorgverzekering vanaf 18 jaar.

Eigen risico (zorgverzekering)

Het bedrag aan zorgkosten dat je elk jaar eerst zelf betaalt. In 2027 is dat €400. De huisarts valt erbuiten.

Zorgtoeslag

Een bijdrage van de overheid in je zorgpremie als je weinig verdient.

Oefeningen & rekenopdrachten

Brons: Kennis & Begrip

1. Wat is een aansprakelijkheidsverzekering?

2. Vanaf welke leeftijd ben je in Nederland verplicht een eigen zorgverzekering te hebben?

3. Noem een verzekering die voor een fatbike- of scooterbezitter handig kan zijn.

Zilver: Toepassing & Rekenen

4. Waarom is een aansprakelijkheidsverzekering (AVP) voor bijna iedereen verstandig, ook als je zelf weinig geld hebt?

5. Wat is het verschil tussen een verplichte en een vrijwillige verzekering? Geef van elk een voorbeeld.

Extra rekenopdrachten

Niveau 2F

1. [2F] Een fatbike kost €1.100,-. Er geldt 15% korting bij aankoop van een slot erbij. Hoeveel korting krijg je op de fatbike zelf, als deze korting alleen op de fatbike geldt?

Antwoord (€): _____

2. [2F] Een pool van 120 fatbike-eigenaren heeft 15% kans op diefstal. Hoeveel schadegevallen worden er verwacht?

Antwoord: _____

3. [2F] Een verzekeringspremie van €96,- per jaar wordt in 12 gelijke maandbedragen betaald. Hoeveel betaal je per maand?

Antwoord (€): _____

4. [2F] Een slot kost €45,-. Met een actie krijg je 20% korting. Wat betaal je?

Antwoord (€): _____

5. [2F] Een GPS-tracker geeft 10% premiekorting op een premie van €150,-. Hoeveel euro korting is dat?

Antwoord (€): _____

6. [2F] Van 250 fatbike-eigenaren wordt 6% dit jaar slachtoffer van diefstal. Hoeveel mensen zijn dat?

Antwoord: _____

7. [2F] Een fatbike van €1.800,- heeft een basispremie van 6% van de waarde. Wat is de basispremie?

Antwoord (€): _____

8. [2F] Een eigen risico van €75,- wordt afgetrokken van een schade-uitkering van €600,-. Hoeveel keert de verzekeraar daadwerkelijk uit?

Antwoord (€): _____

9. [2F] Een fatbikeverzekering kost €180,- per jaar. Wat kost dit over 3 jaar, zonder prijswijziging?

Antwoord (€): _____

10. [2F] Een schadebedrag van €400,- wordt volledig gedekt, minus een eigen risico van 10% van het schadebedrag. Hoeveel keert de verzekeraar uit?

Antwoord (€): _____

Deze pagina is bewust leeg gelaten.

Toetsvoorbereiding

De toets van toetsblok 1 gaat over thema 1 (Klarna & TikTok-shops) en thema 2 (Fatbikes, ongelukken & diefstal). Werk deze pagina's door in de week vóór de toets:

1. Lees elk leerdoel en vink het vakje aan als je het echt kunt. Twijfel je? Lees die les nog eens door en maak de opdrachten opnieuw.
2. Schrijf bij elk kernbegrip in je eigen woorden op wat het betekent, zonder te spieken. Controleer daarna bij de les of je het goed had.
3. Maak de eindquiz van beide thema's online. Je ziet meteen wat je goed en fout hebt.

Eindquiz thema 1: vlaconomie.nl/thema-1/eindquiz

Eindquiz thema 2: vlaconomie.nl/thema-2/eindquiz

Leerdoelen online afvinken: vlaconomie.nl/leerjaar2/leerdoelen

Leerdoelen — kan ik dit?

Thema 1 — Klarna & TikTok-shops

Les 1.1 — De algoritmische verleiding & nudging

- ☐ Je legt in je eigen woorden uit wat nudging is. Je wijst één voorbeeld van nudging aan in een webshop of app.

Les 1.2 — Jouw budget en de dynamische budgetlijn

- ☐ Je rekent uit hoeveel van twee producten je kunt kopen met een vast bedrag, met hulp van een stappenplan. Je legt in één zin uit wat koopkracht betekent.

Les 1.3 — De financiële kater: krediet en de escalatieladder

- ☐ Je legt in je eigen woorden uit waarom "achteraf betalen" hetzelfde is als lenen. Met een stappenplan reken je uit hoeveel een schuld duurder wordt door incassokosten.

Les 1.4 — Nibud data-analyse & debathal

- ☐ Je leest een tabel met cijfers en zegt in één zin wat opvalt. Je kiest een standpunt (eens of oneens) en noemt daar één reden bij.

Les 1.5 — Zelf een spaarplan maken

- ☐ Je maakt een eigen spaarplan met een doel, een bedrag en een tijdspad, om een impulsaankoop te voorkomen.

Thema 2 — Fatbikes, ongelukken & diefstal

Les 2.1 — Onzekerheid en risico: de opmars van de fatbike

- ☐ Je legt in je eigen woorden uit wat het verschil is tussen onzekerheid en risico. Met een stappenplan bereken je een verwacht schadebedrag (kans × gevolg).

Les 2.2 — Hoe verzekeren werkt: risicospreiding & solidariteit

- ☐ Je legt in je eigen woorden uit hoe een verzekering werkt. Je noemt de twee begrippen die daarbij horen: risicospreiding en solidariteit.

Les 2.3 — Premieberekening: wie betaalt hoeveel en waarom?

- ☐ Je noemt één risicofactor die de premie van een fatbikeverzekering hoger maakt, en één die de premie lager maakt.

Les 2.4 — Moreel wangedrag & de verzekeringsdiscussie

- ☐ Je legt in je eigen woorden uit wat moreel wangedrag is. Je leest een tabel en benoemt één opvallend gegeven. Je kiest een standpunt met één argument.

Les 2.5 — Welke verzekeringen heb jij straks nodig?

- ☐ Je noemt welke verzekeringen voor jou straks verplicht of verstandig zijn, en legt uit waarom.

Kernbegrippen — weet ik wat het betekent?

Schrijf de betekenis in je eigen woorden op. Kijk daarna bij de les of je het goed had.

Thema 1 — Klarna & TikTok-shops

Behoeften

Middelen

Schaarste

Marketingmix (4 P's)

Algoritme

Nudging

Impulsaankoop

Budgetlijn

Nominaal inkomen

Reëel inkomen

Koopkracht

Welvaart in enge zin

Welvaart in ruime zin

Buy Now, Pay Later (BNPL)

Krediet

Procentuele verandering

Aanmaning

Incassokosten

Escalatieladder

BKR-registratie

Besteedbaar inkomen

Budget

Spaardoel

Spaarplan

Thema 2 — Fatbikes, ongelukken & diefstal

Onzekerheid

Risico

Kans

Verwacht schadebedrag

Risicospreiding

Verzekeringspool

Premie

Solidariteit

Risicofactor

Eigen risico

Basispremie

Aansprakelijkheid

Aansprakelijkheidsverzekering (AVP)

Moreel wangedrag (moral hazard)

Zorgverzekering

Verplichte verzekering

Eigen risico (zorgverzekering)

Zorgtoeslag

Deze pagina is bewust leeg gelaten.